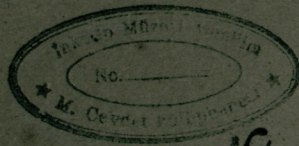

۲۶ ایلول ۱۹۱۸

صافی : ۶۲

اوجنی جلد

تیسکی محبوعہ

اولیائے مستن اولی کلمہ شدی ؛ یوقایده آکلاتدیغز
وجہله ، صرف طبیعتی وسعت حقندک تلافیی
اوقی بو وادی به سوروکلمه شدی . یوقه - مثلا
سلطان یازمچول دورندک بویوک زلزله سوله دیک
تاریخ کی - اودور علومنه واقف اولدیغنی کورسته -
بیله جاک اثرلر ، یاخود حدود بعض فارسی منظمولری
ملرزنده مطلقن ومنصع غزالر ، نادرا جامیدن ویا
دیگر عجم استادلرندن ترجمه ایستدیک مضمونلره بکیزر
متصوفانه شعرلر یازیجی قدر آتیق و صمیمی
طبیعتیلدی . مؤخرأ «شاعر بیلیغ» مختلف اصناف کوزله لاری
حقند یازدیغنی ناملرده «نهالی» بی تقلید ایتشدور .
او دورک ذوقی ، خصوصیتلری و نهالیکن نه بسیط
برسالته یازدیغنی آکلاتی ایچون مشهور بمنظمولمه سیله
اصناف کوزله لاری حقندک غزالرندن برقاچ دانه سی
نقل ایلدیورز :

حماقه کیردی کوردم اونا نازک بدن کوزل
شو سوله دییه جک یری یوق جله کوزل
صوبوندی چیقدی غنچه کی سیرجامدن
بر سوسنی فوطله اولکل بیرهن کوزل
مه کلچیه سینیه فوطله سی ابری چابدی
اول کل یونارکن آچیله دوشدی ایکن کوزل
کییمسی ساعدین کیمی ساف کوزل دیدی
بن بیله نیکم شو بر بریدر جلدن کوزل
قوچر کوزل قوجالادی دیشک نهالنی
ایکن کوزلک آئی ای کوزم ایکن کوزل

بر کوزل درزیک اولدی بو کوکل آواره سی
کیم آنک عشاقه دائم اکسکک اولز یارهمی
کوزلم انکشوانه کیریکمدر ایکنملر
قائل یانم آل ابریشمدر ای جان یارهمی
درد ایله ایچیلدی چیری ایی ماندی تنم
یاشیله دوندی تیاشیره بو کوزم قاره سی
ذل متاعی شدنی بیچیلدی وصالک جمه سی
صبر ایشی بیتدی دیکلمیزی بو باغرم یارهمی
ای نهالی درزی دلبر قوچه بن دیرسک اگر
کلخی اولغدن اوژکه یوقدر آنک چارهمی

بر یورسکی دلبری عشقنده دل مراده در
کیم کوکلار یایعه دام ایشی زندانه در
کولک یاغیله یورمه خیرین یازمه
سینسی پیش تخته سینین فولاری مراده در
نقد جان وروب یوره کندن پیش عاشق دیدی
لفه سی شدانی و قمتده درویشانه در
یجه دل مرعی شکار ادیب و برکار یاغلامش
بکوز اول بککه یه غمی بوکون سیرانه در
سب یو یاعش سینمه وصالک صون ایکی کوزم
کیم یورسکی فرونی کی طونوشمن یانه در
ریش خندیله یازمه چکیدکی ای یری
بو نهالی کر ایشانیرسه عجب دیوانه در

بوزمه خانه آچلندن اول دیدار
قاندی درسته خانه خار
لعل شوقیله جوش ادیب خنده
می برین طوندی بوزمه تانار
ماه بویچیک اولورسه نهک
چون کونش یوزلیدر اوزر کهکدار
بردیکی بوزمه غمندن آلدی
دارغنی قاندی یوغسه اول عیار
هرکه اول خط غباره قیلدی نظر
اکا کشف اولدی عالم اسرار
طاری طایفه رشک ایدر اومهک
بویجه انجیله کبید دوار
جوری اینجه باغرمیزی کباب
آتش عشق قیلدی چانه کار
بازاره کیدر اولمه موم ایلیک
بر فقیر ایلله ایلله بازار
یارمه جیسی اولمه یاراماز
طاش یارارکن بو طالع سردار
باری اول دایرک خیرکاری
اوله بیلسهک نهالی آخر کار
سن دخی وسلته ایرمدر ایسهک
آرد اله صحبت قومه زینهار

کرمی زاده محمد ذوال

دارالفنون «تورک ادبیاتی تاریخی» مدرسی

تَرْبِیَّهٔ سِهْ سَهْ لَهٔ سِهْ

اخلاق مجاهده لری

— ۱ —

اخلاقو بحرانلری بر دور یاشامقده در . دخی
عقیده لره اخلاقی ، اخلاق وظیفه لر مکرده اخلاقله
سبب اولدی . بو اخلاق قارشیشنده بر طاقم فلسفی
اجتهادلرک ظهور ایستدیک کوریلیدور . بو اجتهادلرک
اجتهاد ساحه سنده ده قالمایارق فعلیات و تطبیقات
ساحه لر نه کیردیک کوریلیدور . مختلف ذاتی اجتهادلر
بعضاً مکملری ، تدبیرسیایه متاثر ایتقمکدور ؛
بو مداخله لر جوق کره ذاتاً موجود اولان بحرانلری
شدنلندیرمکدن باشقا بر نتیجه ویرمه یورلر . چونکه
طبیعی دکلدرلر . دیگر جهندن یونون ذاتی اجتهادلری
علمی و حیاتی بر جمله ده طوبایلیله جک جریانلر
هوز قوتی دکادر . بو بحران دورلنده علمک
وظیفه سی غیر علمی و غیر اخلاق اولان یونون قوتلری
بوزمق و سالم اخلاق جریانلری قولابلاشدیرمقدور .
اونک ایچین اولاموجود مرضی اخلاق جریانلری
تحلیل و تشقیداتک مجبورینده یز ... یاشیلجه مرضی
جریانلر شونلردور : لا اخلاقیات ، طبیعیتلک ،
فکرچیلک ، انفرادیاتی ، اجتماعیاتی ، محافظه جیاتی ،
صنعی مفکوره جیلک .

لا اخلاقیلر ایچین اخلاق بر قیمتی یوقدر . ادعا
ایدرلرک : اخلاق ، دین ، صنعت کی بشری
مؤسسملر صنعی شیلردور . انسان اخلاق خارچنده
یاشایابیلیر . عفت ، نفوس ، نکاح ، ازدواج ...
کپی «اخلاق خرافه لری» محو اولورسه انسانیت
داهاجر . داهای طبیعی برحیانه مظهر اولاییله جکدر .
لا اخلاقیلر فلسفه لر یی طبیعتدن ، طبیعی حادثلردن
حرکت ایستدرک لردن اخلاقی هاب اوکوزله کورمه که
آیدیکملردور . شو حالده اخلاق بحرانلرک بویکیلی
فکرأ رنجیده اغمسی طبیعی در ... بو مسلک
ضرری ائک جوق بو دورده کورولور . چونکه
احمال دوری مرضی تأثیرلری قبوله کستمداولان
بر دوردر . نامسک اخلاقی قوللان کجبلر مکرک
بر فسی بو فلسفه کی قریانی اولمشدر .

لا اخلاقیلر بر نقطه ده آلدانیورلر : اخلاق
طبیعی ، اخلاقلر حقیقی ... لا اخلاقیلر اخلاق بر
قیمت ویرمه یورلر . چونکه اخلاق قورقو واشتنای
قوتلری کی ، یارادیلشمده موجود برقوت دکلدور .
اخلاق مکنتسیدر ، بشری در . بر انسانلر اخلاق
قائمدر بولما یوزر ، عالمه مژدن ، عظمتزدن آلییورز .
لکن اخلاقلر غیر خاقی اولانی غیر طبیعی اولانی
ایجاب ایتز .

طبیعت بالکر حیوانک طبیعتی دکلدور . انسانک
طبیعتی ده بر طبیعتدر . حیوان ایچین هیچده طبیعی
اولایان بر شی انسان ایچین ، جمیت و مدیت ایچین
یک طبیعی اولاییلیر . مثلا حیوانده ، نه دین ، نه
صنعت ، نه ده اخلاق وارد . فقط انسانده بونلرک
هیمی وارد . ائک وحشی ، ائک جاهل انسانلرده
بونلر وارد . حیوان ، بونلردن محروم اولدیغنی
ایچین حیواندر . انسانده بونلره و آنجاق بونلر
سایه سنده انساندر . و حیوان حیوانی یارچالامازسه
یاشاماز . انسانده انسانه حرمت اغزسه محو اولور .
حیوان ایچون حیوانلق نه قادر طبیعی ایسه ، انسان
ایچون انسانلق او درجه طبیعی در . اخلاق
«انسانی بر طبیعت» در ودین کی طبیعتلرک ائک
بویوکدر . لا اخلاقیلر «انساننی براتی ، حیوان
اول» دییورلر . لا اخلاقیلر اخلاقلر ، غنیمتیز
بر حیاندی حریت ووشونیلور . حال بوک جمیت
اولایان یرده حریت ناملر اولور ؛ دینیز ،
اخلاقلر ، حقوقیز و صنعتیز فردلر آراستنده حاکم
اولان بکانه قوت ، تحکم و تغلب قوتی اولاییلیر ؛
بویله فردلر آراستنده کیم قوتی اولور و دیگرکی
یه بیلیرسه حق اولنکدر . بو ایسه حقیزلندن یقی
خریشلر لکندن باشقه برشی دکلدور . حاکم بقای ،
اجتماعی حیایله قائمدر . اجتماعی حیای ایسه دین
اخلاق ، ادبیات ، حقوق و اقتصاد ... کی بشری
مؤسسملره قائمدر . بو مؤسسملرک بیلیله یی نقطه ده
حیوانلق باش کورسوردر ، جیدتک انقاصندن باشقا
برشی قالمز .

طبیعتیلره کوره حیای ، بر غاوغادر . یاشامق
ایچون دوکوشمک لازمدور . یاشامق اورغنده یاشیلان ،

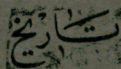
وسنجاغ کو بوشکن دھا اسکی شکلی، بالکڑ ہال شکندن عبارت اولدینی ہالجا کہ اثبات ایش ایدک، بو دفعہ المزہ یکن بکی برویشہ علا کہ صکارک اسبابنی تأیید ایدبور۔ بو یکی وشقیہ، مہلا ۱۷۰۰ - ۱۷۰۲ سنہ سندہ ممالک عثمانیہ دولا شمش اولان سیاح پتوندہ طورنہ فور نام فرانسیز علانک سیاحتنامہ سندہ بولیور [۱] .

بو سیاح، سلطان مصطفای ثالث زمانندہ تورکیاہ کلش واوزمانکی فرانسیز سفیری موسیو دہرہر بولک، توسطی ایلہ، ممالک عثمانیہدہ سربت سیاحت ایدمیلک وھرنوع تسبیلاتہ مظهر اولوبیلک ایچون سلطان مشارالہین بر فرمان استحصال ایشکہ موق اولمشدر۔ بو فرمانک تاریخ ۱۱۱۲ سنہ سی ذی القعدہ مک ابتدائتہ معادندر [۲] . رسلی اولان بو اثر، ممالک عثمانیہنک یک جوق شہر، قلہ، قیام وسائرک رسملی ایلہ تزین ایدلشدہ، لیانری ایدمیلک رساردکی کیرک اسفراقندہ، مختلف وضعیتہ رسم اولمش کوچوک کوچوک ہالار مشاہدہ اولور۔ بو کوچوک ہالار، اوزمانکی عثمانی سنجاغک شکلیک، بالکڑ ہالان عبارت اولدینی، بائلی باشنہ، اثبات ایشکہ کافی دکلدلر۔ چونکہ بولار، یا حقیقہ "ہالی غیل ایدن ویا پر نوع تزینات اولق اوزرہ رسم اولمش بر طاق علامتہ عد اولنہ بیلرلر۔ فقط اوزمانکی سنجاغک بالکڑ ہالان عبارت اولدینی کوسترن وشقہ، ایوم ازمیر مدخلندہ کائ "یک قلہ" استحکاماتی بزندہ وقیلہ اشفا ایدلش "بحرہ حصار" (Chateau de la marine) بائی تشکیل ایدبور۔ سیاح فرانسیز فرانک کوندردکی بولاندہ، حصارک ہر طرف کوسترلہ بکی بربریکلا وچندہ دالغانان وبالکڑ ہالان عبارت عثمانی سنجاغیہدہ غایت آچق کوسترلیور [۳] . بو بولاندہ اوائہ اولسان عثمانی سنجاغک شکلی حقیق اولوب، فرضی دکادر۔ زیرا، تورکیادہ ایک سنہ قدر دولا شمش اولان بو سیاح، سیاحتی اسنادنہ، عثمانی سنجاغی ہشقہ شکادہ کورمش اولسہ ایدی، اونی مطلق اوشکادہ کوسترش اولمق ایدی۔ چونکہ طورنہ فورک سیاحتی عادی وخصوصی دکر، فرانسیز آفادہ میاسی طرفندن تکلیف ایدیلرک فرانسیز قرانک احریہلہ یادیرلش علی برتبیع سیاحتی ایدی۔ تعیر دیگرلہ سیاح، تدقیقاتی، صغلام وثائقہ استناد اجرا ایشدر۔ ایشہ بومطالعاتہ بناء درکہ سیاحک کوسترش اولدینی سنجاغک شکلی، حقیق بر شکلد۔ عثمانی سنجاغک نہ زمانن اعتباراً بالکڑ ہال

طبیعتیلرک کونودیک قانون انسان ایچون دوغرور دکل۔ حیوانلر ایچون دوغرور می ۰۰۹ حیوانلر یاشامق ایچون مطلقا بربری یکجہ مجبور دکلدلر۔ ضعیفلرک اولومی مطلقا قوتیلر طرفندن بیلیمک صورتلہ اولاز۔ محیطہ تطابق ایدلر مطلقا قوتیلر دکلدر۔ مختلف حادثہلر فرستار ضعیفلرکدہ محیطہ اوپاسی وبرحیات قالمہ سی تأمین ایدمیلر۔ دیگر جہندن فردلرک فرداً محافظتہ خدمت ایدن واسطہلر مطلقا نوع بقاسی نامتہ مساعد دکلدلر: طاووس قوشنہ بر یاندن لطافت ویرن رنگی بر یاندنہ اونی آویسہ کوسترنر! کیک کندیسی مدافعہلہ یارایان بوسزلری فرانسیزہ اُنکلدر! حیوانلر بالکڑ سوق طبیعتیلرک اسیری دکلدلر۔ اولزردہ محبت، فداکاری، احتیاط... کی اخلاق دققلر یاشارلر۔ حیوانلرکدہ قوفا تکملک ایلک صولک عامل دکلدلر۔ قازیلر، آریلر... کی صرفہ، صنعتکار، نولر، جیت تشکیل ایدمیلرلر۔ مرقہ اُنک جوق اولان پتہ بولردر۔ بو نولردہ ذکا توفہ اوغرامادقن باشقا اجنای حیوانلرک لطفیلہ تنوع وتکملہ مظهر اولمشدر۔ اگر قوفا تکملک عامل اولسہ بیدی، اُنک قوفا حیوانلرک دماغلری اُنک مکمل اولسی لازم کلیدی۔ حال بوکہ تشریح بولنک عکسی اثبات ایشدر۔ مزویلر ویریلر نہ دکاچہ ندہ نفوسبہ صلحیورہ فائق بر حالہ دکلدلر۔ شو حالہدہ حیوانلرکدہ تکمل ورفاہ امکانی اجنای حیاتہ باغلیدر۔ خصوصت کی محبتدہ حیوانلرک حیاتندہ بر قانوندر۔ خلاصہ، داورنک نظریہ سی تفسیر ایدلر طبیعت حقدہ لزومی قادر کی طرف قالدقاری آکلا شیلشدلر۔ مفسرلر اصل نظریہنک متنہ عمیلہ صادق قالدشدر۔ چونکہ داورن، کندیسی، "حیات قافایہ" بمن دار و فطری بر معنا آکلا شیلد ماسی لازم کلجیکی بوندن مٹاولر ایلہ محیطلری آراستندہ مناسبت قصد ایتدیکنی سولہ شدی۔ اخلاق داورنیک انسانلرہ قابل تطبیق اولادقن باشقا، پنی حیوانلر ایچندہ مطلق بر صورتندہ دوغرور اولمایان بر نظریہ بوسوق نہ درجہ علمیدر؟

دارالفنون مدرسہ ترنہن

اسماعیل منی

یتہ عثمانی سنجاغک منشأ اطرافندہ

"یک مجموعہ" نک ۵۰ نجی سایبندہ "عثمانی سنجاغک منشأ اطرافندہ" عنوانی ہرقالہ یازمش وایلریدہ بوکا دائر دسترس اولہ جیغز معلوماتی درج ایدہ جکمری وعدہ ایش ایدک۔ او صایدہ کی مقالہ مزندہ، عثمانی سنجاغک شکلی ہال ایلہ آئی شاعلی بریلر بزدن عبارت اولدینی برویشہ استناداً

ہرقل، ہر حرکت مباحدر۔ اخلاق، بو قوفا لک شہرلری، قاعدہ لریدر۔ فردی اخلاقلہ شد بریکلہ اونی حیات قوفاستہ حاضر لاق آراستندہ فرق بوقدر۔ فردک وجودنی، مددہ سی سبلمک، اونی محیطک ضعیف و عاجز غولقونی اُڑہجک سلاجلرہ سلاجلاندیری، طبیعتی بر اخلاق غایبی در... قوفا جیلرک فلسفی (داروین) کہ "حیات قوفاستہ: Lutte pour la vie" قاونندن ماہددر۔ قوفا فلسفہ سنک قیتی بو قاوننک محبتہ باغلیدر۔ بوقاون اولسہ اولسہ حیوانلر ایچون دوغرور اولوبیلر۔ طبیعتیلرک ضلالتی، بوقاونی انسانلرہ تطبیق ایتلریدر۔ طبیعتیلر انسانلہ حیوان آراستندہ کی فرق اونوتیورلر۔ انسان بر جیتہ مفسوبدر، بر جیتندن ملہددر۔ انسانلہ انسانک مناسبتی تنظیم ایدن قوت، بالکڑ آجلی دکلدلر؛ ہمدہ وظیفہ، فداکاری، تسادد... کی مفکورہ لردر۔ بو مفکورہ لر انسانلرہ مخالف اولسہدہ قیلہ مجبور۔ بولری قبول ایچون دینک، اخلاق، حقوق، افکار عمومیہنک دائمی تضیق آیتندہ یاشاپور۔ مادی حیاتن قوفدہ معنوی بر حیاتن وارد۔ بو حیاتک ایمانی بر برضہ نقرندن زیادہ محبتہ مٹایلر۔ بر برضی یک ایچون دکل، بر برضی قورومق ایچون چالیپور۔ طبیعت نظرندہ قوتی، دینی طیرانی کسکین اولانددر۔ جیت نظرندہ قوتی خصوصیلہ وجدانی صغلام اولانددر۔ طبیعتدہ کی ضعیفلر سلاحسز لردر۔ جیتندہ کی سلاحسز مطلقا ضعیفلر دکلدلر۔ بر انسان وجداناً قوتی اولسنہ رغماً مادہ" ضعیف قالیبلر۔ بر انسان وجدانک قولیلکنہ رغماً ثروتس، سرمایہ سز، مومئسز اولوبیلر۔ جیتک وظیفہ سی بو ضعیفلری مو ایتک دکلدلر؛ تصادفی میراسز لری مو ایدہجک بردہ بالکس اجنای مساواتسزنی مو ایتکدر۔ حقیقی ضعیفلرک مو اولاسندہ بیلہ جیت ایچون فائدہ بوقدر۔ جیتندہ اسطفا بو سورتلہ اولاز۔ اجنای تکملک دارا جیتندہ صوزنلری وارد۔ بالکس جیت ترق ایتدیکہ ضعیفلرکدہ فائدہ سی آزار۔ چونکہ بر جیتہ قادامترقی ایشہ ایچندہ وظیفہ، مسلک لردہ او قدار جوغلش وتنوع ایشدر۔ بولہ بر جیتندہ ہر فرد کندی قدرت وقابلیتہ کورہ خصوصی بر وظیفہ انتخاب ایتک بولی بولور۔ بو سورتلہ ضعیفلر دلا ایچون یاشامق امکانی جوغایلر۔ شو تقدیرجہ جیتک غایبی حیوانلر کی فردلری بر برنہ پدیرمک دکل، بالکس قوتیلرک قوشنہ، ظالمک ظلمدہ مایع اولق، فردی آراستندہ کی قوفا، نفاق، شقاق برنہ صلح، مسالت، آہنک بوققدر۔ جیت حیاتی حیوانلرک حیاتنہ کورہ دوشونک یاکشدلر۔ قوفا فیلسوفلرک ضلالتی بودر۔ اولر، بشری حیوانیتلہ، عالی سافالہ ایضاح قالدیشیورلر! اخلاق، حکم دستوری انسانکی حیاتندہ اولواجی بردہ۔ نہ اخلاق، نہ حق، نہ فدا، وظیفہ نہ یاشامادی برنہ محیطدہ۔ حیوانق غلشدہ آراپورلر!

Pittin de Tournefort Relation [۱] d'un voyage du Levant، ۱۷۱۸ ہدہ آستردامدہ طبع اولمشدر۔ [۲] کذا، جلد ۲، صفحہ ۸۰۔ [۳] کذا، جلد ۲، بو حصارک بائی ۱۹۸۔

۱۹۹ نجی صفحہ لر آراستندہ کی صفحہدہ کوسترشدر۔ (ماہدی ۱۹۰۰) نجی صفحہدہ